

date meele hääks, kolli kartes, kõik wana risu ja kooli raeatud kooli teelt ei usalda äraforistada, sellel ei ole weel tõsist mehe julgust. „Tee aga mõnele hästi, hulga meelt mööda käik on alw.“ — Tõsi saab iga aega mööda igas kohas teed murdma. Meie, waimu priskusses kosuw, Maa-rahwas saab üksford kõstrite kirjutamisest ja Koli(!)-raamatu õpetusest lugupidamata tundma, et loodudkombline kirjutus üksnes elawa sõna jälgil käib. Mina ei eksi mite maa-keele sõna-elina wasta, kui ütlen: Miina tahab sügise mehele minna. Kui sina minu sule kirja ei usu, siis juhatan Siina-mäält sulle targema mehe ja läkitan sind sinna, kus tühja lori suule luf ettepanakse.

Lähme nüüd jälle teele tagasi. Mis mina wiimsest sõast lugejalle nimetada weel tahtsin, seda ei tohi siin mite ütlemata jätta. Ka koledal sõa aeal ja werisel lahingi wäljal wõib inimese sõber rõõmuga näha, kuda elawamaks läinud risti-ust igal maal rahwa kumbeid on parandanud. Riipea kui kuskil sõamässamine lõpes, oli meestel kohe esimene mure haawatud wendadelle abi tallitada, kui pikalt jõud ial ulatas. Ega küsitud seal, kuda ülemal ju ütlesin: kas omane ehk wõeras, sõber ehk waenlane? waid Samaria mehe eeskujul järel. puhastati ja siuti nende haawad ja tõsteti neid hobuse selga. Se kes abita were sees hoigas, ei olnud enam waenlane, waid üks abitarwitaw hädaline. Nõnda mõtles ja tegi wahwa Wene wägi, nõnda mõtlesid ja

tegid meie waenlased, Prantsused ja Inglise. Prantsuse sõawäe ülempeälk oli Alma lahingi wäljal ühe arsti üksnes haawatud Wenelaste tuluks mahajätanud, ja kui meie õnnis Keiser Nikolai I. sõnumid saanud, kuda Soome maal palju haigeid waenlast abita mahajäänud, läkitas Tema sedamaid arstisi haigedelle abiks. — Kui palju parem lugu oli siin, kui mõnest rumalast kiidetud „paremal“ wanal aeal. Läkiti silmad wana põlwe pääwadelle ja waata, kudas seal sõa lugu käis; siis pead sina häbiga tunnistama, et asi igapidi palju alwem oli kui praego.

Seest aeast saadik, kus meie maast esimest korda aetaraamatutes nimetatakse, kummi minewa aasta saea esimese kümneni, se on: Wenewalitsuse hahatuseni, ei leitud palju muud kui alalist sõda, wahel piinawad nälga ja koleda katko-tõbe kurnamisi. Kaua enne seda, kui rohkem kuue-saea aasta eest Sakslaste kaubalaewad, marutuule pakituse, kogemata Düüna jõe suhu, praeguse Riia linna ligidalle, tulid ja meie rahwast pimedasebajumalate illes leidsid: ei olnud rahu ja õnneliku pidu kuskil pool. Osalt mässas rahwas isefeskis ükssteist rõõwides ja tappes, osalt jälle raea-naabridega, Lätlaste, Poolakade ja Pihkwalastega. Waenul ei olnud ial püsti, ega werewalamisel otsta; iga mees elas, kui lind puu oksa peal, alalises kartusses, et kuskilt kogemata waenlane kaela peale longeks. Si olnud seaduse woli seestpidise, ega warjajat tuge wäljaspidise waenlaste wasta. Meie aegseid sõdasi wõib